

פרי קודש היולאים

לעילוי נשמת
נכד רבינו הגה"ק זצ"ל
הרה"ח ר' חיים בנציון
זאב ב"ר נחום צבי ז"ל
פריעדלענדער
לנב"ע יום ב' דר"ה תשל"ו
תנצב"ה

מתורתו ומורשתו של רבינו הגה"ק הילל זצ"ל
אברק"ק סאסרעגען זי"ע

פר' נצבים ראש השנה תשפ"ב

בס"ד, גליון מס' 30

פר' נצבים

על ידי האחדות זוכים כל ישראל לשותפות במצוות של חבריהם

אתם נצבים היום פלגם וגו'

(דברים כ"ט ט')

כן הוריקו פניהם¹. ועל זה פייסם משה ואמר "אתם נצבים היום כולכם", שכאשר תהיו באגודה אחת בבחי' "כולכם", הרי אתם כנפש אחת על דרך הכתוב (בראשית מ"ו כ"ז) "כל הנפש לבית יעקב וגו'" נפש ל' יחיד², ועל ידי הצירוף יש לכל אחד ואחד חלק במה שחברו עושה. וזהו טעם הסמיכות לפסוק האחרון בפר' הקודמת "ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אותם למען תשכילו את כל אשר תעשון, אתם נצבים היום כולכם", שכאשר תהיו כולכם באחדות אזי "תשכילו את כל אשר תעשון", שלכל אחד יהי' חלק במעשה חברו ועל ידי זה תוכלו לשמור את דברי הברית הזאת. (ח"א עמ' רט"ז, רמ"ג)

פירש רש"י (להלן בספוק י"ב), "למה נסמכה פרשת אתם נצבים לקללות, לפי ששמעו ישראל מאה קללות חסר שתיים חוץ ממ"ט שבתורת כהנים הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו, התחיל משה לפייסם אתם נצבים היום הרבה הכעסתם לפני המקום ולא עשה אתכם כליה והרי אתם קיימים לפניו וכו'".

נראה לפרש כי הנה בתוכחה פתח משה ואמר (דברים כ"ח ט"ו) "והי' אם לא תשמע בקול ד' אלקיך לשמור לעשות את כל מצותיו וחקתיו אשר אנכי מצוך היום וגו'", והי' קשה בעיניהם מי יוכל לעמוד באלו לשמור ולקיים את כל תרי"ג המצוות כולם שזהו בלתי אפשרי, ועל

במצות התשובה על האדם לפתוח פתח וכך יזכה לטיעתא דשמאי

פי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום לא נפלא את הוא מקף ולא רחקה הוא. לא בשמים הוא וגו' ולא מעבר לים הוא וגו' פי קרוב אליך הדבר מאד בפיהך ובלבבך לעשותו

(דברים ל' י"א-י"ד)

לעשות כן. ובבעל הטורים כתב הרמז "מי יעלה לנו השמימה, ראשי תיבות מילה והסופי תיבות הוי", לומר שאינו יכול לעלות אצל ד' אם

פירש ברמב"ן "המצוה הזאת, על התשובה הנזכרת, כי "והשבות אל לבבך" (פסוק א) "ושבת עז ד' אלקיך" (פסוק ב) מצוה, שיצוה אותנו

¹ רבינו הגה"ק זצ"ל פירש בזה למה דווקא בתוכחה שבפר' כי תבא הוריקו פניהם ולא בתוכחה שבפר' בחוקתי. ולכאורה גם בפר' בחוקתי מצינו שאמר להם משה (ויקרא כ"ו י"ד-ט"ו) "ואם לא תשמעו לי ולא תעשו את "כל" המצוות האלה ואם בחקתי תמאסו ואם את משפטי תגעל נפשכם לבלתי עשות את "כל" מצותי להפרכם את בריתי", ולמה שם לא הוריקו פניהם מטעם שצריכים לקיים כל המצוות כולם וכמו כאן.

ואולי אפשר לפרש על פי מה שכתב הכלי יקר (דברים כ"ח ט"ו) וז"ל בקיצור "כל הקללות הללו נאמרו בלשון יחיד ואתן שבפר' בחוקתי נאמרו כולם בלשון רבים וכו' הלא דבר הוא. והטעם אל זה הוא, לפי שאותן שבתורת כהנים נאמרו קודם הערבות אשר קבלו עליהם ישראל בשבועת הר גריזים והר עיבל וכו', וקודם הערבות נאמר בלשון רבים לומר דווקא שאם כולם סג יחדיו נאלחו אז הם ראויין לאותן מכות כוללות וכו', אבל כאן אחר הערבות כל אחד יסבול עונו ועון חבירו וכו', ונאמר והיה אם לא תשמע בלשון יחיד וכו', לומר לך שאפילו יחיד החוטא מסבב קללה אל הכלל, כמו שכתוב (דברים כ"ט י"ז-כ"א) "פן יש בכם איש או אשה וכו'", וכתוב "וראו את מכות הארץ", ש"מ שרבים ישאו עון היחיד כמו שהיה במעשה של עכן (יהושע ז'), לכך נאמר ואם לא תשמע, שאפילו יחיד שלא ישמע גורם מכות לרבים והם המכות הכלליות הנזכרים בפרשה", עכ"ל בקיצור.

ועל פי זה יש לומר שמפני זה הוריקו פניהם דווקא כאן, כי זה בלתי אפשרי שיקיימו כולם את כל המצוות, והערבות היא לכולם על כל יחיד. ופייסם משה שכשם שהערבות מחייבת את כולם כך האחדות מצרפת את כולם, וכמבואר. ולפי זה צריך לומר שמה שלא הוקשה לרבינו הגה"ק זצ"ל ממה שיש כהנים שלא יקיימו "וקדשתו" וישראלים שלא יקיימו מצות ברכת כהנים וכו', כמו שהקשו כמה מפרשים, הוא משום דלפי זה עדיין קשה כן אף בתוכחה ראשונה שאי אפשר לקיים את כל המצוות, אלא על כרחך שעל זה יש לומר דמה ששייך אליו יקיים וסגי בכך לקיים את כל המצוות ששייכות אליו. ועל כל פנים אם יהיה אחד שיקיים את כל המצוות שלו לא תהיה התוכחה לכולם דליכא ערבות. אבל בתוכחה אחרונה שיש ערבות וכולם ערבים לאחד - הוריקו פניהם ועל זה פייסם על ידי אחדות.

אכן לפי מה שכתב רבינו הגה"ק זצ"ל שם לבאר עוד, שרמ"ח אברים ושס"ה גידים הם נגד תרי"ג מצוות ואם חסר מצוה אחת הוא בעל מום, הרי שענין האחדות הוא כדי שלכולם יהיה זכות במצוות כולם ולא רק במה ששייך לו, ודוק.

² ולעומת זה אצל עשו אמר הכתוב (בראשית ל"ו ו') "נפשות ביתו ל' רבים."

לא שיהא נימול וכו'.

ואמרו חז"ל (נדרים ל"ב ע"א) "בשעה שאמר הקב"ה לאברהם אבינו ע"ה "התהלך לפני והי' תמים" (בראשית י"ז א') אחזתו רעדה וכו', כיון שאמר לו (שם פסוק ב') "ואתנה בריתי ביני ובינך" נתקררה דעתו".

ונראה לפרש שכאשר אמר לו הקב"ה "התהלך לפני והי' תמים" הבין דהיינו לבדו מבלי סייעתא דשמיא³, ולכן אחזתו רעדה כי מי הוא זה אשר יוכל לזכך את עצמו להיות תמים ושלם בשלימות מבלי סייעתא דשמיא. אך מכיון שאמר לו הקדוש ברוך הוא "ואתנה בריתי ביני ובינך" וכמו שאמר הכתוב (נחמיה ט' ח') "וכרות עמו הברית" ודרשו חז"ל⁴ שאברהם התחיל והשי"ת גמר, נתקררה דעתו כי הבין שאינו צריך אלא לפתוח פתח והבא ליטהר מסייעין אותו להגיע לשלימות.

וכן הוא במצות התשובה, שאפשר שיעלה על לב האדם מורא

האיך אפשר לתקן את כל אשר עיוות, הן רק אם יהי' כמלאך ויפרוש לגמרי מעניני העולם הזה ויתבודד מחברת אנשים, אז יוכל לשוב בתשובה. אבל אין זה כן, אלא השי"ת מבקש שיפתח האדם פתח כחודו של מחט והבא ליטהר מסייעין אותו (שבת ק"ד ע"א, וכדפירש הרמב"ן על מה שכתוב לקמן "ומל ד' אלקיך את לבבך" וגו').

וזהו "כי המצוה הזאת" שהיא מצות התשובה, "לא בשמים היא לאמר מי יעלה לנו השמימה" להיות כמלאך פרוש מכל עניני הארץ, "ולא מעבר הים היא" לפרוש לגמרי מחברת אנשים, אלא "כי קרוב אליך הדבר מאד", "בפיך" היינו וידוי בפה, "ובלבבך" היינו חרטה בלב, "לעשותו" להרבות במעשים טובים כפי כוחו. והראי' לזה הוא מהראשי תיבות מיל"ה ומהסופי תיבות הוי"ה, והוא רמז למצות מילה שציוה השי"ת לאברהם, שם ראינו שהתקיים באברהם "וכרות עמו הברית" שהוא התחיל והשי"ת גמר בעדו. (ח"ב עמ' רכ"ה, רכ"ו)

החובה על מי שבידו למחות אפילו אם יתכן שלא יקבלו ממנו

הַנְּסָתוֹת לְד' אֱלֹקֵינוּ וְהַנְּגִלַת לָנוּ וּלְבָנֵינוּ עַד עוֹלָם לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת

(דברים כ"ט כ"ח)

לפניו רבש"ע הי' בידם למחות ולא מיחו. אמר לה גלוי וידוע לפני שאם מיחו בהם לא יקבלו מהם. אמרה לפניו רבש"ע אם לפניך גלוי להם מי גלוי וכו'". והיינו אפילו באופן שגלוי וידוע לפני הקב"ה שאין טעם להוכיח, נענשו הצדיקים על שלא מיחו כי לפניהם לא הי' גלוי וידוע, ועליהם לעשות את המוטל עליהם.

ואפשר לפרש בזה את הרמז בפסוק, אפילו ש"הנסתרות לד' אלקינו" שגלוי וידוע לפניו שלא תועיל התוכחה, אולם "הנגלות לנו ולבנינו" ולפנינו אינו גלוי וידוע שלא יקבלו ולכן עלינו "לעשות את כל דברי התורה הזאת", ולקיים מצוות תוכחה. (ח"ב עמ' רי"ז)

איתא בגמ' (שבת נ"ה ע"א) בענין החובה למי שבידו להוכיח עושי עולה, אפילו אם יתכן שלא יקבלו ממנו ואמרו "מעולם לא יצתה מדה טובה מפי הקב"ה וחזר בה לרעה חוץ מדבר זה (רש"י, שנאמר במקרא זה שהוציא דבור לטובה ומפני עונש תוכחה חזר בו) וכו' אמר לו הקב"ה לגבריאל לך ורשום על מצחן של צדיקים תיו של דיו שלא ישלטו בהם מלאכי חבלה ועל מצחם של רשעים תיו של דם כדי שישלטו בהן מלאכי חבלה.

אמרה מדת הדין לפני הקב"ה רבונו של עולם מה נשתנו אלו מאלו. אמר לה הללו צדיקים גמורים והללו רשעים גמורים. אמרה

לראש השנה

עיקר התפילה צריך להיות על הצער על עניני רוחניות

לְדָוֵד ד' אֲוִי וְיִשְׁעֵי

(תהילים כ"ז א')

אומרים "זכרנו לחיים וכו' למענך אלקים חיים", למענך ולא למעננו. ובזה אפשר לפרש "ד' אורי בראש השנה" אם התפילה בר"ה היא שנזכה לעבודת ד' - שהשי"ת יהי' אורנו, אזי "וישעי ביום הכיפורים" בודאי נוושע ביום הכיפורים להחתם לחיים טובים ולשלום. (ח"ב עמ' רכ"ז, ר"ל)

דרשו חז"ל (מדרש תהילים כ"ז ג') ד' אורי בראש השנה, וישעי ביום הכיפורים. ונראה לפרש על פי דברי השל"ה הק' (מס' ר"ה תורה אור ד"ה מי כמוך) כי ביום הזה אין אנו שואלים צרכי הגוף כלל וזולתי חיי הנפש על רוחניות, ואף הבקשות הגשמיות יהיו לצורך עבודת ד', וזהו שאנו

³³ עיין רש"י על הפסוק "את האלקים התהלך נח" (בראשית ו' ט') שכתב, "ובאברהם הוא אומר "אשר התהלכתי לפניו", נח היה צריך סעד לתמכו, אבל אברהם היה מהלך ומתחזק בצדקו מאליו". והבין אע"ה שמה שנאמר לו כאן "התהלך לפני והי' תמים" היינו שבכח עצמו עליו להגיע לשלימות.

⁴ רבינו הגה"ק זצ"ל ציין לילקוט נחמ"י סו"פ ט', ושם לא מצאתי, אך איתא דרשה זו בילקוט על שמואל ב' רמז קס"ב ובבראשית רבה מ"ט ב'.

"לזאת אהובי בני רחימי לכבדני בתורה ומעשים טובים, אשר היא חיינו ואורך בעולם הזה ובעולם הבא..." (שם בהקדמה)

"...ולבני ד' יאריך ימיכם ושנותיכם בנעימים עם כל אשר לכם, להזכירני לטובה לקבוע עתים לתורה בכל יום ויום..." (קודש הילולים בהקדמה)

לְמַה תּוֹקְעִין וּמְרִיעִין פְּשֵׁהוּן יוֹשְׁבֵינָן וְתוֹקְעִין וּמְרִיעִין פְּשֵׁהוּן עוֹמְדִין, כְּדֵי לְעַרְבֵב הַשְּׁטָן

(ראש השנה ט"ז ע"א-ע"ב)

וזה הרמז במה שתוקעין "בישיבה" כשהוא עדיין צלול בישוב הדעת בעודו בתוקפו ויש בכוחו לחטוא אלא שמתוך אהבה לשי"ת שב מדרכו הרעה, ואז על ידי התשובה מאהבה זדונות נהפכים לזכיות. והשטן בראותו זאת ירא להזכיר חטאתיהם של ישראל כי הכל יתהפך לזכיות.

(ח"ב עמ' רנ"ז)

הנה אמרו חז"ל (יומא פ"ו ע"ב) שאם שב בתשובה מאהבה זדונות נעשים לזכיות, והטעם כי אם לא שב מחמת שנחלש אלא בעודו בתוקפו באותו מקום וכו' (עיין רמב"ם פ"ב מהל' תשובה ה"א) הרי זה תשובה מתוך אהבת ד', כי הוא צריך כח גדול לכבוש יצרו עוד יותר ממי שלא טעם טעם חטא, ו"לפום צערא אגרא" (אבות פ"ה מכ"ג).

אם ח"ו אין משמרים את השבת נעשה מזה קיטרוג גדול

כָּל שָׁנָה שָׂאִין תּוֹקְעִין לָהּ בְּתַחֲלָתָהּ מְרִיעִין לָהּ בְּסוֹפָהּ

(ראש השנה ט"ז ע"ב)

ולפי זה אפשר לפרש דברי הגמרא "כל שנה שאין תוקעין לה בתחלתה" קאי אף באיקלע בשבת, שאם אחר כך מחללין את השבת ח"ו, "מריעין לה בסופה" לאמור אם כן למה לא תקעתם.

ובזה אפשר לפרש מה שאנו אומרים בפיוט "ונתנה תוקף" - "ועל המדינות בו יאמר איזו לחרב וכו'", דהנה איתא במשנה (שם) "במקדש היו תוקעים בשבת אבל לא במדינה", ולכן "על המדינות בו יאמר איזו לחרב" שחיללו את השבת ח"ו, "ואיזו לחיים" ששמרו את השבת ואם כן שפיר לא תקעו.

(ח"ב עמ' ק"ז)

פ"י התוס' (ד"ה שאין) בשם בה"ג (ס' י"ז ג') "לאו דמיקלע בשבתא אלא דאיתיליד אונסא".

הנה מבואר בגמ' (ראש השנה כ"ט ע"ב) שהטעם שאין תוקעין בשופר בראש השנה שחל להיות בשבת הוא גזירה שמא יעביר את השופר ד' אמות ברשות הרבים, והגם שהוא רק ספק, יש כח ביד חז"ל לדחות מצוה משום גזירה. ולפי זה אם ח"ו מחללין את השבת במשא ומתן ובהעברה מרשות לרשות, יש קטרוג וטענה אם כן למה לא תקעתם בראש השנה שחל בשבת.

מי שישע בידו להוכיח ולא הוכיח נתפס בעון החומאים

וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּבֹאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים לְהִתְיַצֵּב עַל ד' וַיָּבֹאוּ גַם הַשְּׁטָן בְּתוֹכָם. וַיֹּאמֶר ד' אֶל הַשְּׁטָן מַאֲיֵן תָּבֵא וְגו' וַיֹּאמֶר מְשׁוֹט בְּאָרְץ וְגו'

(איוב א' ו'-ד')

"משוט בארץ", "משוט" אפשר לקראו "משוט", היינו שלא הוכיחו הצדיקים את האחרים ולא השתמשו ב"שוט" שבט לשונם, לכן נתפסים אף הם בעון אנשי ביתם ואנשי עירם כל אחד לפי דרגתו, וכמאמר חז"ל (שבת נ"ד ע"ב) "כל מי שאפשר למחות לאנשי ביתו ולא מיחה נתפס על אנשי ביתו, באנשי עירו נתפס על אנשי עירו וכו'".

(ח"ב עמ' רט"ז)

איתא בזוהר הק' (ריש פר' בא ד"ה רבי אלעזר) ד"ויהי היום" דא ראש השנה, "ויבואו בני האלהים" אלו המלאכים שנבראו ממצוות ומעשים טובים שעשו ישראל.

ונראה לרמז, דהנה אף דאיירי כאן בצדיקים, שהרי נבראו מלאכים ממעשיהם הטובים, מכל מקום "ויבוא גם השטן בתוכם". ושאלו ד' "מאין תבא" רצה לומר למה באת הרי הם צדיקים, והשיב

עיקר התשובה היא לקבל על עצמו לשמור את הגדרים והסייגים

אָמַר הַקֹּדֶשׁ לְאָדָם זֶה סִימָן לְבְנֵיךָ פְּשֵׁם שְׁעֻמְדָתָ לְפָנַי בְּדִין הַיּוֹם הַזֶּה וְיִצְאָתָ בְּדִימוֹס כֶּךָ עֲתִידִין לְבְנֵיךָ לְעַמּוּד לְפָנַי בְּדִין בְּיּוֹם הַזֶּה וַיּוֹצֵאִין לְפָנַי בְּדִימוֹס

(ויקרא רבה כ"ט)

והכשיל את חוה בשל דבריהם עד שלבסוף נכשלו בעבירה על ציווי ד'.

ונראה שלזה רמז במה שנתן את אדם הראשון סימן לבניו, שעיקר התשובה היא לשוב ולקבל על עצמו שלא לעבור על איסורי דרבנן ועל הגדרים והסייגים, כי הם הפתח להכשל ח"ו באיסורי תורה החמורים.

(ח"א עמ' שצ"ד)

הנה שורש המכשול בחטא עץ הדעת הי' שהנחש פרץ את הגדרים והסייגים, שהקב"ה אמר לאדם הראשון "ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו" (בראשית ב' י"ז) וחווה הוסיפה ואמרה "אמר אלקים לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו" (שם ג' א') ומסתמא אדם צוה לה כן כי הוסיף גזירה והרחקה לשל תורה⁵. והנחש הי' ערום ופרץ גדרו של עולם (קהלת רבה י' י"א), היינו הגדרים והסייגים שהוסיף אדם הראשון,

⁵ א"ה. רבינו כתב כן מסברא דנפש' ואכן כיוון בזה לדברי אבות ד"נ פ"א מ"ה.

"עיקר כיבוד אב ואם לעשות רצון אבינו שבשמים כי זה נחשב לאבות כאילו המה עושים, והעיקר לקבוע עתים בכל יום ויום לתורה..." (שם בהקדמה)

"...מי שזכה להיות לו בנים וחתנים צדיקים וכו' המעשים שלהם יהיו לו למשען בעולם הבא וכו' ואין לנו חסד גדול מזה..." (עפ"י קודש הילולים בהקדמה)

וְגַם אֶת נַח בְּאַהֲבָה זְכָרְתָּ וּתְפַקְדֵהוּ בְדָבָר יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים בְּהִבְיָאֵךְ אֶת מִי הַמַּבּוּל לְשַׁחַת כָּל בְּשָׂר מִפְּנֵי רוּעַ
מַעֲלָלֵיהֶם, עַל כֵּן זְכָרוֹנוֹ בָּא לְפָנֶיךָ ד' אֱלֹהֵינוּ וכו'.

(תפילת מוסף לראש השנה)

הנה רש"י מפרש על מה שכתוב (בראשית ח' א') "ויזכור אלקים את נח וגו'", "זה השם מדת הדין הוא ונהפכה למדת רחמים על ידי תפלת הצדיקים וכו'". ולכן מזכירים ענין זה בתפילת ראש השנה, כדי שגם לנו יהפוך השי"ת את מדת הדין למדת הרחמים⁶⁶. (ח"א עמ' כ"א)

ברכותינו לכל לומדי תורת רבינו הגה"ק זצ"ל וצאצאיו בכל מקומות מושבותיהם, כתיבה וחתימה טובה, לחיים טובים ולשלום. שנה שזכותו תגן עלינו ועל כל ישראל להתברך בכל מיני דמיטב.

דברי התענוגים

מאת רבינו בנימין וואלף בן רבנו יואל זצ"ל רייכלס אב"ד שאפי, מח"ס "דברי התענוגים"

חותנו של רבינו הגה"ק הילל הזקן זצ"ל אב"ד אייבשיץ

על מה הקפיד עלי על חנה

‘וחנה היא מדברת על לבה רק שפתיה נעות וקולה לא ישמע ויחשבה עלי לשיכורה’

(שמואל א' א, יג; הפטרת יום א' דראש השנה)

הלכה, אדם מישראל שהיה עומד ומתפלל, מהו שיהא מותר לו להתפלל בקול גדול. כך שנו חכמים, היה עומד ומתפלל יכול ישמיע קולו, כבר פירשה חנה 'וחנה היא מדברת על לבה'. יכול יהא מתפלל שלשתן [- שחרית מנחה וערבית] כאחת, כבר פירש בדניאל (ו, יא), 'וזימנין תלתא ביומא' וכו', עכ"ל. והוא תמוה, מה השייכות של השאלה, 'יכול יהא מתפלל שלשתן כאחת', כהמשך לתשובת השאלה, מהו להתפלל בקול גדול וכו', כבר פירשה חנה וכו'.

ותירץ מורי וחמי ז"ל, דהנה לכאורה מוכרחים לומר כפירושו של המהרש"א. כי על פירוש רש"י קשה, מנין לנו ללמוד מחנה להתפלל בלחש, ולא נלמד שצריך להתפלל בקול, מעלי שגער בה. אלא על כרחך צריך לומר כפירוש המהרש"א, שבאמת לא כעס עלי על התפילה בלחש, אלא משום שהרבתה בתפילה.

וזה ביאור המדרש, שאחר שהביא שיש להתפלל בלחש, כמו שכבר פירשה חנה, ועלי שכעס עליה היה זה מפני אריכות תפילתה, הוקשה לו, דילמא התפללה שלושתן כאחת, ולמה כעס על אריכות תפילתה. לזה אמר, יכול יהיה מתפלל שלושתן כאחת, כבר פירש בדניאל 'וזימנין תלתא ביומא'. ושפיר מוכח שיש להתפלל בלחש, וקל להבין, ודברי פי חכם חן⁷. (מרפא לנפש דף עא.)

איתא בגמרא (ברכות לא.), אמר רב המנונא, כמה הלכתא גברוותא איכא למשמע מהני קראי דחנה. 'וחנה היא מדברת על לבה', מכאן למתפלל צריך שיכוין לבו. 'רק שפתיה נעות', מכאן למתפלל שיחונך בשפתיו. 'וקולה לא ישמע', מכאן שאסור להגביה קולו בתפלתו. 'ויחשבה עלי לשיכורה', מכאן ששיכור אסור להתפלל וכו'.

והטעם שחשבה עלי לשיכורה, פירש רש"י (שמואל שם), שלא היו רגילין להתפלל בלחש. והקשה המהרש"א (ח"א ברכות שם), אם כן, איך למדו מנחה שאסור להגביה קולו בתפילה. ועוד קשה, וכי היו רגילים להתפלל בקול, שלא כדון. ואם עשתה כדון שהתפללה בלחש, למה חשבה לשיכורה. אלא חשבה לשיכורה משום דהרבתה להתפלל, וכמו שאמר לה, 'עד מתי תשתכרין' וגו' [- 'עד מתי' במשמעות של אריכות הזמן]. וכן הוא במדרש (מדרש שמואל ג, ג), חנה ע"י שהרבתה בתפילה קיצרה ימיו של שמואל, שנאמר 'וישב שם עד עולם' כו' [- 'אין עולמן של לויים אלא חמושים שנה']]. ועל זה השיבה, 'קשת רוח אנכי, ולכן האריכה בתפילתה. עכ"ד המהרש"א.

ועפ"י דברי המהרש"א היה מיישב מורי וחמי הרב [בנימין זאב רייכלס] זצ"ל, את מה שמצינו במדרש רבה בפרשת ואתחנן (פ"ב א),

⁶⁶ א"ה. על פי זה אפשר לפרש מה שאנו אומרים על כן זכרונו בא לפניך ד' אלקינו, היינו שם של רחמים ושם של דין, שאנו מבקשים להמתיק לנו מדת הדין במדת הרחמים. ⁷ יש בנותן טעם להביא כאן דברי השל"ה הק' (מסכת ראש השנה, נר מצוה, בהגה), על הא דק"ל (או"ח סי' קא ס"ג; סי' תקפ"ב ס"ט) שבר"ה ויו"כ מותר להשמיע קול בתפילת הלחש ואפילו בצבור. וז"ל, מקשים העולם, ממה נפשך, אם עלי עשה כדון שזילול בחנה, אם כן חנה עשתה נגד הדין. ואם חנה עשתה כדון שלא הרימה קולה, אם כן עלי שלא כדון פגע בכבודו. ומתריצים, שזה המעשה היה בר"ה, כמו שאמרו רז"ל (ר"ה י:): חנה נפקדה בראש השנה. ועלי היה סובר שהיא מתפללת תפילת ר"ה, על כן גער בה, כי בר"ה משמיעים קול בתפילה. אבל האמת, חנה התפללה אז על צרכיה, שיהיו לה בנים. ובתפילה כזו לא שייך שתשמיע קולה, אלא רק בתפילה המסורה לרבים, דבקיאי בהו, ולא יבואו להטעות. נמצא צדקו שניהם.

לקבלת הגליון בעז"ה מידי שבוע, וכן לקבלת גליונות קודמים

נא לשלוח בקשה לכתובת: info@Kodesh-Hilulim.com

כמו"כ כל מי שיכול להעשיר ברעיונות ומאמרים וכדו' למטרות הגליון נא לשלוח לכתובת הנ"ל.